

"ותן חלקנו בתורתך"

ערך התורה של הילדות

קב. מבריק ברק לעיני מגדולת התורה ואשרה. כמה עו ותפארת, כמה אורה מסודרה, מופעת על ידי כל עסק של תורה. כמה ידיעת החזרה הנקלטת בתחילה, עומדת בכל עת צרה, עד היא מבטיחתו אושר ונחת. מעת ההזרקה אדע להעריך בהכרה את העומק שבחיים אשר לשוקדי תורה, אשרי חלקם. וכשהתורה היא לשמה, כפי גודל המחשבה ועוזה, כמה האושר מתקפל, כמה החיים מתאדרים, אשרי הוגי תורה, אשרי החיים בזיו כבודה.

שמונה קבצים

1 וזקף 1

3 רסה. הנצחון על הרשעה שבעולם, יהיה רק על ידי כח החזרה שמתעוררת על ידי תינוקות של בית רבן, כשהיא מושלת בתקופת הילדות רק היא לבדה בנשמתן, שהיא אך היא הנה הטוב הגמור, המכריע את כל הרע לטוב.

איתנה קבצים

5 צלול הוא הרצון של הילד, ועם זה צלולה היא ביתו. כלומר, גרעין הדיעה הטבעית שלו הוא גרעין בריא, שכל ההשפעה חלמונית צריכה להיטפל בשמירת בריאותו, יותר ממה שהיא רגילה להיטפל בהתפתחותו. כששמים המטרה של שמירת הניקיון של הכשרון הילדותי של אוצר האושר של האדם, בראשית היסוד החינוכי, באח ההתפתחות באופן מכוון.

המחשבה האמונית, אוך הרעיון של הגודל האלהי, הברור של יחסו לאלהים, הודאות האלהית, התום והיושר במעמקינה, כל אלה הם סגולות ילדותיות, שרק הבל פה שאין בו חטא כולל את המציתם בטוהרה, מבלי צורך של דיעה מפורטת, שאנו קורים לה שלא בצדק: ברורה.

40 דבר אלוהים חיים בפי עוללים ויוגקים, יסוד העולם הוא, בסיס התרבות, ומכון להצלת הנשמות וההצלחה החברתית ביותר גדולה. זהו רז גלוי לשראל, שנתברר הרבה בגלות, שנתחברה בו התורה, ועלה הערך של חיבת תינוקות של בית רבן למדרגה עליונה.

כשהתחיה האומית מתחלת, צריכים לשוב ליסוד חיים זה בכל אומץ קדשו. בסוף ערפילי טוהר

7 אלישע פן אבוייה אומר: הלומד ילד - הלומד תורה כשהוא עדיין ילד - למה הוא דומה? לדין כחוכה על גיר נדש - שהכתב הוא כרוז ואינו נמוק בנקל, כך גידסת הילדות נחקקת במוחו של אדם ואינה משתכחת ממנו. והלומד זקן - כשהוא כבר זקן - למה הוא דומה? לדין כחוכה על גיר נדש - ניר שנחמק הכתב הראשון מעליו וכחבו עליו מחורש, נהדל הכתב מטרשטש וקשה לקריאה, ונקל הוא להיחמק, כך הגירסה כימי הזקנה אינה נקלטת יפה והיא משתכחת מהר. ובאבות דרכי נתן (פרק כז) מובא: "הלומד תורה בילדותו - דברי תורה נבלעים בדמיו ויוצאים מפיו כשהם מפורשים, וזמד תורה בוקנתו - אין דברי תורה נבלעים בדמיו ואין יוצאים מפיו מפורשים". וכן אמרו חכמי המוסר: לימוד החכמה כימי הנעורים - כפיתוח באבן, ולימוד החכמה כימי הזקנה - כפיתוח חתול (המאיר).

פירוש קה"ת

1 ואמר סמוך לזה ושמחוק בקל הטוב - על-דרך אומר (תהלים קמה ט) 'טוב ה' ו'להעריך על זה, אומר בקל הטוב - פרוש: דבר הפולל כל הטוב, ואין זה אלא הקדוש-ברוך-הוא, שהוא מקור הטוב. אשר נתן לך - פרוש: פי דבר זה, אין ערך אליו; אלא מהנתן הזם: ואמר לך - לשלל זולתו; לא מלאך ולא שרף יזכה לזה. גם ידמו בפאמר בקל הטוב אל התורה, באמרו י"ל (ברכות ה) ואין 'טוב' (מש"ה ה. ב.) אלא תורה - שאם היו בני-אדם מרבישים במתיקות ונערכות טוב התורה, היו משפיעים ומתלהטים אחריה; ולא יתשב קציניהם מלא עולם, קסוף וזקה, למאומה. פי התורה פוללת כל הטובות שבעולם:

41 איך האים, כאלו פי תמוה

4 שעמדו ישאל לקבל התורה אומר להם אני נתון לכם תורת, הביאו לי צרכים טובים שתשמרוה ואתננה לכם. אמרו אבותינו צרכים אומנו. אומר להם הקדוש ברוך הוא אבותיכם יש לי צרכים.

אמרו הרי צרכי צרכים אומנו. אומר הקדוש ברוך הוא הא נדאי צרכים טובים, על ידיהם אהנה לכם, הדין הוא

דקתיב (תהלים ח ג) מפי עוללים וינקים? פרוש עו, ואין עו אלא תורה, שפאמר (שם ט. יא) ה' עו לעמו ימן.

42 לפיכך צריך אדם להכניס קנו לתורה ולחנכו בלמוד שפאריך זמים בעולם, שפאמר (מש"ה ט. יא) פי בי ידברו ימיה.

43 אלו רבה, איך האים

6 אלישע פן אבוייה אומר: הלומד ילד, למה הוא דומה? לדין כחוכה על גיר נדש. והלומד זקן, למה הוא דומה? לדין כחוכה על גיר נדש.

8 העינות הנכון - נקודת ההתחלה

כתוב בפרשת עקב: "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס' אומרים כאן חז"ל (סוכה מב.). קטן הידע לדבר אביו מלמדו תורה וקריאת שמע. תורה מה היא אמר רב המנוא: "תורה צוה לנו משה".

ובספרי (דברים פיקסא מו):

מכאן אמרו כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מדבר עמו בלשון הקדש ומלמדו תורה, ואם אין מדבר עמו בלשון קדש ואינו מלמדו תורה - ראוי לו כאילו קוברו, שנאמר: "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס'". אם למדתם אותם את בניכם - למען ירבו ימיכם. וימי בניכם, ואם לאו - למען יקצרו ימיכם.

חז"ל מתבטאים בחריפות רבה, וקובעים שאם לא תונסטי בדיוק את הנוע שהילד מתחיל לדבר ובו ברגע מתחילים לדבר עמו בלשון הקודש, "תורה צוה לנו משה", הרי זה כאילו קוברו. מדוע כל כך גדולה חומרת הרגיע התחלת הדיבור זהו העינות הנכון לזריעת האמונה, וכשמחילים לדבר איתו בלשון הקודש - זוהי הוריעה בעצמה. אם הוריעה נעשית כשהקודש מוכנה - הוריעה מציחה, ומתחילה הצמיחה. אם מאחרים את המועד - הקודש כבר איננה מוכנה.

10 מטרת החינוך היא להכשיר את האדם לצורתו המתקופת, שהקודת המרכזית שבה היא לעשותו טוב וישר.

מא אשר חחל אברתם אביו לקרוא בשם ד', הייתה לנו לאחלה כי כל מה שתחיה משרשת בלבו של אדם יותר הקריאה בשם ד', כי יגדל טובו וישרו, והיה יותר מנשר לעצמו ולהורגו כלה. מטת ישראל נתיחת מכל האומות לתרים ברמה את הדגל של החכמה זאת בעולם, שחטבו והישר של האדם היא התכלית חיתור ושבת של, ותחקרינה בשם ד' והשרשת דיעת זו היא ההכשרה חיתור בטוחה למצננה זו, עד שהמנוח וההכשר הנם דבר אחד ולא יתפרדו.

10 וכאשר לתכלית השרשת הקריאה בשם ד' בלב ובנפש, ביחד ובזמנה בכללה, דודל תלמוד קבוע, משהו טל חילוקת של האדם, עליך לקח מקום בראש 'החינוך הישראלי תלמוד תורה' - ודוקא תלמוד תורה ולא דיעות אחרות, שאין מטרתן כי אם להכשיר את האדם למלחמת החיים, ולא לעשותו טוב וישר לפני ד' ואדם. 'הכשרת האדם למלחמת החיים נחשבה בני תמיד למדרגה השניה של צדדי החינוך, ולא עצם מטרתו'.

44 איתנה קבצים

9 הדברים דומים מאוד למה שאנו מוכרים בעולם הצומח. יש זמנים מדויקים לזריעה החקלאית: בתחילת החורף וזרעים, ואם מאחרים עד לבוא הגשמים כבר איראפשר לזרוע. אם זרעים באיחור, הורע נרקב בתוך האדמה ולא צומח ממנו שום דבר.

גם אם מקדימים יותר מדי לא מצליחים. כי הקרקע עדיין לא מוכשרת לקבל מוכרחים לתפוס את הרע הנכון. "כשתיטק מתחיל לדבר - אביו מדבר עמו בלשון הקודש ומלמדו תורה".

40 הדברים הללו הם היסוד של "נקודת ההתחלה", רגע חוריעה, התחלת החינוך לשלכו השונים. רש"י בפרשת וילך ל"י כתב לגבי אברהם אבינו, על הפסוק "יורק את חניכיו" (בראשית יד, ד): "חינוך הוא לשון התחלת כניסת האדם או כלי לאומות שהא עתיד לעמוד בה. וכן חנוך לענר, תנוכת המזבח, תנוכת הבית".

עניינו של החינוך לפי רש"י הוא הכניסה הנכונה בנקודת התחלה. זהו חנוך לענר. כשהילד מגיע למצב מסוים, צריכים לדורו בו מה שהוא מוכן לקלוט באותו זמן.

זרעה ובין בחינוך הרב שלמה וולברג

אם רואים אנו שאפילו במקצוע הקרוב, אם הסגנונים החולקים, לפעמים עיון אחד סותר ומעכב על חניו, לירצא מהלמוד אל תלמוד אין שלום, ורבי זירא התנהג דלשתכח מיניה תלמודא בבבלאה כי היכי דלא ליסדריה בהיותו בארעא דישראל מתעסק בתלמוד ארץ ישראל, קל וחומר שיש לפעמים למנוע מסקי ידיעות חיצוניות וקלונות כי היכי דלא ליטרודו את הנפש מהתקשורת הפנימית שלה באריגתה את התכנים העליונים של הקודש. ובכלל ישראל כמה שוה הוא החסכון הזה, לצמצם את ריכוז המחשבה במקור ישראל, כדי להציא את הפנימית הסמוית במעמקי הים שלנו, ולא לפזר את הכוח לזרים ולרעות בשדה אחר. העולם כולו כדאי הוא לו, וכל איצרות הרעות והעולמים כולם מוילים אך של תורה ואור חיי קודש אל האוצר העליון של גשמה ד' השואבת ממקורה של תורה. מימא רבה דחוכמתא, שהכ"ד הכפול של אשת חיל, בדרכי שמשותף, שואב משם. שמונה קבצים קובץ ז'

פי הוּוּ מוּנָצוּ - כשהיו מתנצחים זה עם זה רבי חנינא בר חמא רבי חייא על איזה ענין, אָמַר ליה רבי חנינא לרבי חייא, "בְּתַיִדִי הִיָּדִי קָא מִנְצִיָת - וכי אתי אחת מתקוטט? חס ושלום אי משתפקא (אילו נשתכחה) תוֹרָה מִשְׁרָאֵל, מְהַרְרָנָא לָהּ (הייתי מחזיר אותה) מִפְּלִפְלוּלֵי" אָמַר ליה רבי חייא, רָבִי חֲנִינָא כְּתוּבָה לָכֶּךָ. "בְּתַיִדִי הִיָּדִי קָא מִנְצִיָת - וכי אתי אחת מתקוטט? עֲבָדִי לְתוֹרָה דְּלֵא תִשְׁפָּח מִשְׁרָאֵל - שאני עושה כרי שהורה לא תשתכח מישראל כל עיקר? מָאי עֲבִידָנָא - מה אני עושה? אָנְלֵנָא וְשָׂדִינָא כִּיתָנָא - אני והלך חורע ורעוני פשתן. נְאֻלֵנָא וְיִשְׁבִי - ואני קולע מהפשתן שגדל רשתות ומכמורות וצוידנא קָבִי - ואני צרבהם צביים, וְמִאֲכִילֵנָא בְּשָׂרֵיהוּ לְתַמִּי - ואני מאכיל את בשרם ליחומים. וְאֵרִיכָנָא מְגִילָתָא - ואני מכין מגילות קלף מערותיהם, וְכִתְבָנָא - ואני כותב חמשה חוקשי תורה על מגילות אלו. וְסָלִקְנָא לְמָתָא - ואני עולה לעיר שאין בה מלמדי תיבקות, וְמִקְרִינָא חֲמִשָּׁה נְיָקִי בְּחֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי - ואני מלמד חמשה ילדים חמשה חומשי תורה. חוּמַשׁ אַחַד לְכָל אַחַד מִן הַיְלָדִים, וְמִתְקַנְנָא שִׁיתָא וְנֹקִי שִׁיתָא סְרָרִי - ואני מלמד ששה ילדים (על פה) ששה סררי משנה, סרר אחר לכל אחר מהם. וְאִמְרָנָא לְהוּ וְאוּ אֵי אָמַר לְהֵם, יַעַד דְּהִבְרָנָא וְאִתִּינָא - [בינתים] עד שאלך לעירי ואחזור. שׁוּב לְבָאן, אֲקָרִי אֲתָדִי - למדו זה את זה מקרא, וְאָתְנֵנוּ אֲתָדִי - ולמדו זה את זה סררי משנה, שכל אחר מן הילדים ילמד את חבריו את החומש או סדר המשנה שלמדתו. וְעָבְדִי לָהּ לְתוֹרָה דְּלֵא תִשְׁפָּח מִשְׁרָאֵל - ובכך עשיתי שמוכסת לתורה שלא תשתכח מישראל!"

הערה על כך:
היינו דאמר רבי - לוח התייחס רבי באמרו: "פקיה נזולים הם משעי חייא!"
166 א 16 ב

שאין מבטלים תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש! מלמדים אותנו חז"ל במאמר זה, עד היכן מגיע ערבו וחשיבותו העליונה של תלמוד תורה של תינוקות של בית רבן, כל פסוק וכל משנה, כל הבנה חדשה וכל שינוי צריכים אנו לרמות לעצמנו כמה היינו שוקרים ועמלים אילו היתה לנו האפשרות לבטח את בית המקדש - וכי לא היינו רצים מתניסטים ומוסרים את הנפש על כך - ואילו תלמוד תורה של תינוקות של בית רבן הוא גדול יותר וולכן אמרו כי מלמדו תינוקות הם בבחינת מצדיקי הרבים ככוכבים - כל 'כוכב קטן טומן בתוכו עולם גדול ושלם שהמלמד בונה ומשכלל אותו, ומוציא אותו לפועל. בניה זו היא התייחסות לנשמה הפנימית. הלימוד אינו צריך חיצוני, אלא ככל שהילד הישראלי מתמלא בתורה - כך שאדם לומד בעולם הזה, כבר צפונה בו עוד לפני שהוא נולד, ובלימודו הינו מוציא זאת לפועל, בכל רמיח איבריו, בכל ליבו, נפשו ומחוזו.

ולכן אמרו כי מלמדי תינוקות הם בבחינת מצדיקי הרבים ככוכבים" - כל 'כוכב קטן טומן בתוכו עולם גדול ושלם שהמלמד בונה ומשכלל אותו, ומוציא אותו לפועל. בניה זו היא התייחסות לנשמה הפנימית. הלימוד אינו צריך חיצוני, אלא ככל שהילד הישראלי מתמלא בתורה - כך שאדם לומד בעולם הזה, כבר צפונה בו עוד לפני שהוא נולד, ובלימודו הינו מוציא זאת לפועל, בכל רמיח איבריו, בכל ליבו, נפשו ומחוזו.

ולכן אמרו כי מלמדי תינוקות הם בבחינת מצדיקי הרבים ככוכבים" - כל 'כוכב קטן טומן בתוכו עולם גדול ושלם שהמלמד בונה ומשכלל אותו, ומוציא אותו לפועל. בניה זו היא התייחסות לנשמה הפנימית. הלימוד אינו צריך חיצוני, אלא ככל שהילד הישראלי מתמלא בתורה - כך שאדם לומד בעולם הזה, כבר צפונה בו עוד לפני שהוא נולד, ובלימודו הינו מוציא זאת לפועל, בכל רמיח איבריו, בכל ליבו, נפשו ומחוזו.

ויקרא מלאך כח אל הגר מן השמים (כא, יז) הנה בני לך כתוב ויאמר מלאך ד' כי היתה מדברת עמו כעם אדם מפני שהיתה רגילה עם מלאכים²² כי בבית אברהם היו מצוים והיא היתה צריכה לשוב לבית אברהם אבל כאן שנגרשה מביתו ולא שבה אליו עוד כתוב מן השמים שרק קולו שמעה אבל לא ראתה אותו, ומה שכתוב בעקידה ויקרא מלאך- כר מן השמים כי הוא לפי שבעת העקידה שהיה מקריב אברהם בנו להשי"ת היה אז נתגלות אלדות כמו שהיה לכהן גדול ביום הכפורים לפני ולפנים שע"ז נאמר²³ וכל אדם לא יהיה באהל מועד ופי בירושלמי²⁴ אפילו אותן שכתוב פניהם פני אדם לכן לא היו יכולין להיות על ההר או רק קרא מן השמים שהמלאך לא היה יכול לגשת אל ההר לכן אמרו במדרש²⁵ כי אברהם היה ככהן גדול אז בעת העקידה ולכן לא היו יכולים המלאכים לבוא שמה דו"ק בזה וזה שאמר אשר יאמר היום בהר ד' יראה.

משך ומתא מתער כ"א

(ב) ויפשו מרפידים וגו'. כ"ז מיומר, ומש"ה תיחא נמילתא מה ציאתן למדבר קיני ע"מ לקבל תורה כך נסיעתן מרפידים ע"ד לקבל תורה, ועדין יש להבין מאי נ"מ בזה שנסעו מרפידים על מנת כן, אלא. מכאן יש ללמוד דכל דבר שבקדושה מה שהאדם מכין עצמו יותר לזה חל עליו יותר ההכשר לזה, ורואים מהא דליתא פ' הפועלים [נ"מ פ"ה ב"ן גדולים מעשה חייא, דגדיל נשצי וליד טביא ומאריך מגילתא לינוקי, ולכאורה כל זה טורח בכדי, והרי לקדושת המגילות סגי לקנות עורות מן השוק ולעבדן לשמה, אלא משום שרצה ר' חייא להגדיל כח קדושת המגילות, כדי שיהא צחמן לפעול בלב המינוקות שצפע ימירה, על כן הוסיף להקדיש פעולותיו. לשם קדושת הרצה לפני השעה ההכרמית על פי דין שהוא העבודה, ולמד ר' חייא ממקרא זה שהחמילו להבין עצמם לקבלת התורה מתחילת נסיעה מרפידים, כדי שיהיו מוכשרים יותר למעמד הנצחר הלוה,

רמז דבר, גמג